

ROOMSCH-KATHOLIEKE STAATSPARTIJ.

Bestuur van den Algemeenen bond van R. K. Rijkskieskringorganisaties: . . . . ., voorzitter; J. C. Aarts, Sittard, ondervoorzitter; Mr. F. Teulings, 's-Hertogenbosch, re Secretaris; J. Verheyen, Roosendaal, 2e Secretaris; Mr. J. Heerkens Thijssen, Haarlem, Penningmeester; Mr. A. C. E., M. de Groot, 's-Gravenhage, adjunct-secretaris.

Beginselprogram van 1896.

De katholieke leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal hebben gemeend het volgende program te moeten vaststellen. Zij bieden het hun katholieken landgenooten aan in het vertrouwen dat de onder hen heerschende eensgezindheid de volle samenwerking van alle katholieke krachten zal bevorderen en verzekeren.

Bij de samenstelling van dit program hebben zij zich laten leiden door eenige overwegingen, die zij in het kort wenschen mede te deelen.

Als katholieke mannen belijden en verdedigen zij, wat door den H. Stoel over het wezen van den Staat, over oorsprong en bevoegdheid van het gezag, over plichten van vorsten en volken wordt geleerd. Zij verwerpen wat de *Syllabus* verwerpt, zij aanvaarden wat de Encyclieken *Quanta Cura* van 8 Dec. 1864 en *Immortale Dei* van 1 November 1885 leeren. In de laatstgenoemde Encycliek, die handelt over de christelijke inrichting der Staten, vonden zij de door hen te volgen gedragslijn geteekend in de volgende zinsneden:

„Voor Katholieken, die waarlijk dien naam waardig zijn, is het allereerst noodzakelijk de Kerk als echte zonen lief te hebben en die liefde te toonen; alles wat met dezen roemrijken plicht niet overeenkomt zonder aarzelen te verwerpen; de staatsinstellingen zooveel als 't in eere geschieden kan te bezigen tot bescherming van waarheid en recht; er voor te waken dat de vrijheid van handelen de door natuurwet en Gods wet gestelde maat niet overschrijde; er naar te streven dat ieder gemeenebest naar den geest van 't Christendom worde ingericht. Moeilijk kan de weg, waarlangs dit alles moet worden verkregen, op eensluidende en scherp omlijste wijze worden beschreven, daar hij verschillen zal naar de verschillende eischen van plaats en tijd. Toch moet men steeds waken voor de eensgezindheid en trachten naar éénheid van handeling.

„Deze beide dingen zullen het best worden verkregen, indien allen en een iegelijk de voorschriften van den H. Stoel houden als de wet van hun leven, en zich richten naar de Bisschoppen, die *de H. Geest gesteld heeft tot het besturen van Gods Kerk*.

„De verdediging der katholieke zaak vordert onverbiddelijk in de belijdenis der door de kerk overgeleverde leer, éénheid van zin bij allen en de hoogste volharding; daarom moet er tegen worden gewaakt dat iemand op eenige wijze tot valsche meeningen overhelle of zwakker weerstand biede dan de waarheid duldt. Over dat wat tot de vrije meeningen behoort is het geoorloofd of gematigde wijze en met het doel om tot de waarheid te komen, te redetwisten, maar dan met vermindering van beleedigende onderstellingen en wederzijdsche verwijtingen. En opdat nu de eendracht der geesten niet door vermetel getwist worde verstoord, zoo sta dit bij allen vast: de volle belijdenis der Katholieke leer is niet bestaanbaar met meeningen, die ook maar naderen tot het naturalisme of rationalisme, wier kort begrip hierin bestaat: het met den wortel uitroeien van alle christelijke beginselen en in de maatschappij de heerschappij vestigen van den mensch met terzijdestelling van God. Even weinig staat het vrij een anderen levensregel te volgen in den huiselijken kring dan tegenover de menigte, zoodat het gezag der Kerk in het bijzondere leven gehuldigd, in het openbare leven wordt verworpen. Dit zou zijn het goed met het kwaad vermengen en den mensch in strijd brengen met zichzelf, terwijl hij juist altijd één van karakter moet zijn en op geen levensgebied mag afwijken van de christelijke deugd. Waar echter gehandeld wordt over zuiver staatkundige vragen, over den besten staatsvorm, over de verschillende inrichtingen van het staatsbestuur, over deze dingen kan men op voegzame wijze van meening verschillen.

„In onderlinge liefde en in eerbied jegens den Apostolischen Stoel zullen de

katholieken twee dingen verkrijgen: op de eerste plaats zullen zij de Kerk bijstaan in het bewaren en verbreiden der christelijke wijsheid, op de tweede plaats zullen zij een groote weldaad bewijzen aan de burgerlijke maatschappij, wier heil door booze leeringen en booze begeerten in groot gevaar verkeert."

Naar den eisch van deze woorden vol wijsheid hebben zij getracht een program saam te stellen, dat in een vaste éénheid toch ruimte van beweging zou laten en tevens voor de praktijk een stelligen grondslag zou geven. Zij hebben zich niet beperkt tot hetgeen men soms een program van actie noemt. Zij hebben aanwijzing willen doen van de hoofdpunten, op welke de werkzame aandacht van al de katholieken in den lande gevestigd moet zijn en blijven.

Op welke wijze en in welke volgorde de behandeling van deze zaken zal plaats hebben is een vraag, die door allerlei omstandigheden zal worden beantwoord, allereerst door de samenstelling van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Volgens hunne overtuiging is de strijd over de ontwikkeling onzer staatsinstellingen voor langen tijd beëindigd en op de hoofdpunten beslist. Daarom richten zij allereerst hunne aandacht op de dingen, die het volk in al zijn kringen kunnen verheffen, zijn welstand vermeederen, zijn rust verzekeren, sociale noodden lenigen, sociale ontwikkeling bevorderen, sociale beroering voorkomen. Want door al de deelen van dit program gaat de ééne gedachte: het Staatsgezag voor alle standen van het volk, dus voor het geheele en ééne Nederlandsche Volk, ten weldaad te doen zijn.

Zij worden in die overtuiging versterkt door de wetenschap, dat de in 1897 te kiezen leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal zullen geroepen worden om mede H. M. Koningin Wilhelmina, aan wie de Almachtige God geve wijsheid, kracht, heil en vele jaren, in naam van het Nederlandsche volk en krachtens de Grondwet als Koningin te ontvangen en te huldigen, aan haar te zweren dat zij Hare onschendbaarheid en de rechten Harer Kroon zullen handhaven. Haar te zweren alles te zullen doen wat goede en getrouwe Staten-Generaal schuldig zijn te doen. Als getrouwe onderzaten van het Huis van Oranje, als trouwe aanhangers van het Koningschap en van de Grondwet, meenen zij in 't belang van Vorstenhuis en Vaderland te handelen door op wetgevend gebied aan die maatregelen hun kracht te wijden, die kunnen strekken tot bevestiging van onze Nederlandsche rechten en vrijheden, tot beter en vaster vervulling van ieders plicht, tot meerdere ontwikkeling en meerder bloei van het geheele volk en vooral tot versterking van den band tusschen Vorstenhuis en Natie naar het woord van Z. M. Koning Willem III: „Oranje en Nederland, onder Gods zegen vrij, onafhankelijk en een!"

Door deze overwegingen geleid en van deze gevoelens beziel, hebben de katholieke leden der Tweede Kamer vastgesteld en aanvaard het volgende:

Program.

I. *Sociale Vragen.* Voor de Katholieke leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal is de Encycliek *Rerum Novarum* op dit stuk de grondwet.

Met haar verwerpen zij het Socialisme als waanzinnig, onrechtvaardig en leidende tot vernietiging van alle recht, alle vrijheid en alle orde.

De sociale vragen zijn in de eerste plaats zedelijke vragen en alleen in den geest van het Christendom kunnen zij tot een goede oplossing worden gebracht.

Godsdienst, huisgezin en eigendom zijn de van God gewilde grondslagen der maatschappij.

Voornameijk in den nood dezer tijden moet de Staat zijn macht op dit gebied doen gelden, altijd met eerbiediging van de natuurlijke rechten van persoon en huisgezin.

De Wetgever heeft dus o. m. zijn aandacht te wijden aan de volgende punten:

Zondagsrust;

Zedelijke en stoffelijke verheffing van den ambachtsstand, voornameijk met betrekking tot de leerlingen;

Het vraagstuk der arbeiderswoningen;

Verbod of beperking van den arbeid voor vrouwen en kinderen voor zooveel

mogelijk en naar den aard der werkzaamheden en verbod van dien arbeid in fabrieken en werkplaatsen voor vrouwen met de zorg voor eigen kinderen belast:

Bestrijding van overmatigen arbeid ook voor mannen;

Regeling der uitbetaling van loon;

Verzekering tegen ziekte, ongevallen, invaliditeit en ouderdom.

Terwijl het recht van den arbeider op een pensioen van Staatswege als zoodanig beslist wordt ontkend, wordt even beslist erkend, dat de Staat er toe behoort mede te werken, dat het lot van den invaliden en den ouden werkman niet aan de openbare weldadigheid zij overgelaten. Dit brengt zijne roeping mede: „uit het samenstel en uit het bestier van den Staat moet de welvaart van de gemeenschap en van de enkele personen opbloeien”. Enc. *Rerum Novarum*.

Verbetering van de Armenwet met behoud van het thans gehuldigd beginsel: „de ondersteuning der armen wordt” . . . in hoofdzaak . . . „overgelaten aan de kerkelijke en bijzondere instellingen van weldadigheid.”

II. *Onderwijs*. Hoofdbeginsel blijft: onderwijs als wezenlijk deel der opvoeding is plicht en recht der ouders.

Er behoort naar gestreefd te worden de bijzondere school regel te doen zijn.

De rechtsgelijkheid door de pacificatie van 1889 erkend en gevestigd moet over het geheele gebied van het onderwijs, ook over dat van Hooger en Middelbaar Onderwijs, worden uitgebreid.

Getuigschriften van bekwaamheid, afgegeven door bijzondere gymnasia, verleen den dezelfde rechten en bevoegdheden als die, afgegeven door openbare instellingen van dien aard:

„mits de eischen, voor het verkrijgen van die getuigschriften gesteld, ongeveer overeenstemmen met die van het programma bedoeld in het derde lid van art. 11 der Wet op Hooger Onderwijs”, art. 85bis Wet H.O. Wet van 23 Juli 1885 S. 141; en een eindexamen zij afgenomen door de leeraren der genoemde gymnasia in tegenwoordigheid van een Inspecteur en van gecommitteerden door de Regeering te benoemen.

Aan erkende Kerkgenootschappen en Vereenigingen tot bevordering van Hooger Onderwijs, die rechtspersoonlijkheid bezitten, moet het recht tot vestiging van leerstoelen aan de Rijksuniversiteiten en aan de gemeentelijke Universiteit van Amsterdam worden verleend.

Aan bijzondere gymnasia en bijzondere scholen voor Middelbaar Onderwijs, die aan zekere bij de Wet te stellen voorwaarden voldoen, moet van Rijkswege een bijdrage in de kosten van het Onderwijs worden verleend.

III. *Leger*. Vermindering van financieele en persoonlijke lasten moet richtsnoeren doel blijven.

De vraag moet worden onderzocht of bij den tegenwoordigen stand van zaken een uitgave van meer dan twintig millioen 's jaars voor het leger gewettigd is.

Voor miliciens, die geacht kunnen worden geheel of ten deele kostwinners te zijn, wordt schadeloosstelling verleend.

Naar verheffing van het zedelijk leven bij land- en zeemacht moet worden gestreefd.

IV. *Zaken van Recht*. Als beginsel sta de uitspraak, dat de Overheid, die uit God is, het recht bezit om te straffen met de straffe des doods.

Rijksopvoedingsgestichten en gevangnissen voor jeugdige misdadigers moeten worden toevertrouwd aan erkende Kerkgenootschappen en daartoe in het leven geroepen liefdadige instellingen, behoudens het toezicht van den Staat.

Inzonderheid voor de jeugdige beklagden is kort recht een eisch van zedelijk en stoffelijk belang.

Over het geheel moet naar vereenvoudiging in de rechtspleging worden gestreefd, Art. 449 van het Wetboek van Strafrecht moet worden afgeschaft en art. 136 B. W. dienovereenkomstig gewijzigd.

De formaliteiten, gevorderd bij het sluiten van het burgerlijk huwelijk, moeten zooveel mogelijk worden vereenvoudigd.

Schadeloosstelling kan volgens wettelijke regeling worden toegekend aan hen, die uit preventieve hechtenis zijn ontslagen, zonder dat eene veroordeeling gevolgd is, zoodat aan onschuldig veroordeelden.

Toezicht van overheidswege op levensverzekeringen, zieken- en begrafenisfondsen.

Verbod van huizen van verkoop met recht van wederinkoop.

V. *Belastingen.* Geen verdere uitbreiding of verhooging van 's Rijks directe belastingen.

Afschaffing van het recht van successie in de rechte lijn. Versterking van 's Rijks middelen, zoo die noodig is, worde verkregen door indirecte heffingen o. a. door eene belasting op de transactien ter beurze.

VI. *Landbouw en Nijverheid.* De Regeering behoort den Nederl. Landbouw en de Nederl. Nijverheid te steunen en te ontwikkelen door maatregelen van overheidswege te nemen.

Met name behoort zij, waar zij optreedt als werkgeefster en aanbesteedster, op de belangen van den Ned. arbeid te letten en zich niet dan om gewichtige redenen te wenden tot het buitenland.

Bescherming van landbouw en nijverheid door herziening van ons Ned. tarief van invoerrechten.

Weder-invoering van octrooien.

Vermindering van lasten, bijzonder drukkende op den landbouw, als bv. door afschaffing van tollën op wegen en vaarten; vermindering van kosten van zegel voor pachtcontracten; vergemakkelijking van den tiend-afkoop.

Wijziging der grondbelasting.

VII. *Koloniën.* Herziening der verordeningen op het toelaten van christenleeraars, priesters en zendelingen in Nederlandsch-Indië.

Krachtiger ondersteuning der Missiën.

Bij het inlandsch onderwijs behoort de invloed der erkende christelijke Kerkgenootschappen langs wettelijken weg te worden verzekerd.

Voorziening in den rechtstoestand der inlandsche Christenen.

Verbetering van den financieelen toestand door krachtiger ontwikkeling der natuurlijke hulpbronnen.

Ten slotte wenschen de Katholieke leden der Tweede Kamer nog het volgende te verklaren.

De opheffing der Nederlandsche legatie bij den H. Stoel blijven zij afkeuren en betreuren. Voor het belang en de eer des lands vorderen zij haar herstel. Zoo spoedig dit herstel met eenige hoop op goeden uitslag kan worden beproefd, zullen zij geen middel ongebruikt laten om daartoe te komen.

Zij hopen en vertrouwen, dat al hun katholieke landgenooten aan bovenstaand program hun krachten en onontbeerlijken steun zullen verleenen.

Vastgesteld, te Utrecht, 20 Oct. 1896.

(Volgen de namen der R. K. Kamerleden).

Roomsch-Katholiek Staatsprogram

(vastgesteld 13 Mei 1922).

Algemeen.

1. Aanneming van de voorgestelde grondwetswijzigingen.
2. Tot herstel van het verstoorde financieel evenwicht streng doorgevoerde bezuiniging in alle takken van Staatsdienst, ook door het achterwege laten van overigens nuttige uitgaven.
3. Maatregelen tot instandhouding der Nederlandsche Nijverheid, ook door bevordering van uitvoer en bemoeilijking van invoer — voor zoover de abnormale omstandigheden, waarin de Nederlandsche Nijverheid in de concurrentie op de wereldmarkt verkeert, deze maatregelen rechtvaardigen en eischen.